

Sekretarz Stanu

dot. BM-I.0520.208.2020

**Pani
Elżbieta Witek
Marszałek
Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej**

Szanowna Pani Marszałek!

W odpowiedzi na interpelację nr 3883 Pana Posła Jarosława Rzepy z dnia 7 kwietnia 2020 r. w sprawie doręczeń komorniczych w ramach postępowania cywilnego, uprzejmie przedstawiam, co następuje.

Przygotowaną w Ministerstwie Sprawiedliwości ustawą z dnia 4 lipca 2019 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 1469) wprowadzono do przepisów ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. z 2019 r. poz. 1460 ze zm.) – dalej „k.p.c.”, szereg rozwiązań, których **celem było usprawnienie postępowań w sprawach cywilnych przy zachowaniu wszelkich gwarancji procesowych dla jego stron, w tym także dla pozwanych.**

Jednym z takich rozwiązań jest przywołany w interpelacji, a dodany wskazaną ustawą przepis art. 139¹ k.p.c. Zgodnie z jego § 1 *„Jeżeli pozwany, pomimo powtórzenia zawiadomienia zgodnie z art. 139 § 1 zdanie drugie, nie odebrał pozwu lub innego pisma procesowego wywołującego potrzebę podjęcia obrony jego praw, a w sprawie nie doręczono mu wcześniej żadnego pisma w sposób przewidziany w artykułach poprzedzających i nie ma zastosowania art. 139 § 2-3¹ lub inny przepis szczególny przewidujący skutek doręczenia, przewodniczący zawiadamia o tym powoda, przesyłając mu przy tym odpis pisma dla pozwanego i zobowiązując do doręczenia tego pisma pozwanemu za pośrednictwem komornika”. W myśl § 2 tego przepisu „Powód w terminie dwóch miesięcy od dnia doręczenia mu zobowiązania, o którym mowa w § 1, składa do akt potwierdzenie doręczenia pisma pozwanemu za pośrednictwem komornika albo zwraca pismo i wskazuje aktualny adres pozwanego lub dowód, że pozwany przebywa pod adresem wskazanym w pozwie. Po bezskutecznym upływie terminu stosuje się przepis art. 177 § 1 pkt 6”.*

Wprowadzone rozwiązanie realizuje funkcjonującą od lat w polskim procesie cywilnym zasadę, że faktyczny ciężar podania właściwego adresu pozwanego spoczywa na powodzie, dając jednak powodowi realne narzędzia i możliwości ustalenia tego adresu. Celem regulacji jest uniknięcie prowadzenia „fikcyjnych procesów”, które skutkowałyby bądź zapadnięciem orzeczenia bez udziału pozwanego (uniemożliwiało mu to przedstawienie swoich racji, co leżałoby w interesie powoda), bądź składania w toku egzekucji wniosku przez pozwanego o doręczenie odpisu orzeczenia wraz z odpisem pozwu (po uprawomocnieniu się orzeczeń wydanych bez udziału pozwanego) oraz konieczności umorzenia z urzędu przez komornika trwającego postępowania egzekucyjnego, co wydłużałoby postępowanie w sprawie oraz zwiększało koszty postępowania (o koszty postępowania egzekucyjnego).

Ustawodawca jednak – co należy podkreślić – nie zdecydował się na obciążenie wyłącznie powoda obowiązkiem poszukiwania pozwanego, co z uwagi na kontradiktoryjność procesu cywilnego miało swoje racjonalne uzasadnienie. Wskazany przepis bowiem, w braku możliwości dokonania bezpośredniego doręczenia pozwanemu oraz niepodjęcia przez niego awizowanej przesyłki zawierającej pozew lub inne pismo procesowe wywołujące potrzebę podjęcia obrony praw, wkłada jedynie na powoda obowiązek doręczenia tego pisma przez komornika, który jest wyposażony w realne i skuteczne narzędzie pozwalające na poszukiwanie pozwanego i ustalenie jego faktycznego adresu. Ustalone zaś przez komornika dane należy uznać za wysoce miarodajne, pozwalające na podjęcie przez sąd i powoda odpowiednich dalszych czynności procesowych z zachowaniem konstytucyjnych, najważniejszych, fundamentalnych i podstawowych zasad procesu cywilnego, tj. zasady jawności i prawa do obrony.

W tym miejscu wskazać bowiem trzeba, że zgodnie z art. 3 ustawy z dnia 22 marca 2018 roku o komornikach sądowych (Dz. U. z 2020 r. poz. 121), dalej „u.k.s.”, komornik jest organem władzy publicznej, któremu powierzono między innymi dokonywanie na zlecenie sądu albo na wniosek powoda zobowiązanego przez sąd na podstawie art. 139¹ § 1 k.p.c. doręczeń zawiadomień sądowych, pism procesowych oraz innych dokumentów sądowych za potwierdzeniem odbioru i oznaczeniem daty, a także, który jest umocowany do stwierdzania, że adresat pod podanym adresem nie zamieszkuje i do podejmowania określonych czynności zmierzających do ustalenia aktualnego adresu zamieszkania adresata.

Wskazanego doręczenia, którego dotyczy w istocie interpelacja, komornik winien dokonać – w myśl art. 3 i 3a u.k.s. - co do zasady bezpośrednio i osobiście w terminie 14 dni od dnia otrzymania zlecenia. Przepisy art. 3a ust. 2–5 u.k.s. regulują sytuacje, w których

komornik nie zastał adresata. W takim wypadku komornik zobowiązany jest do ustalenia, czy adresat faktycznie zamieszkuje pod wskazanym adresem. W tym celu może on domagać się niezbędnych informacji od osób czy podmiotów wskazanych w art. 761 § 1¹ pkt 13 k.p.c. Są to podmioty, instytucje i osoby nieuczestniczące w postępowaniu, inne niż wskazane w art. 761 § 1¹ pkt 1–12 k.p.c. W praktyce zatem na komorniku w opisanej sytuacji spoczywa obowiązek uzyskania stosowych informacji od osób przebywających pod adresem, pod którym ma nastąpić doręczenie, sąsiadów albo innych osób, które według pozyskanych już danych, mogą posiadać wiedzę na temat miejsca zamieszkania czy przebywania adresata (członków rodziny itp.). Ustalenia te komornik powinien poczynić w trakcie próby doręczenia pisma, a w razie braku takiej możliwości dopuszczalne jest zażądanie takich informacji w późniejszym terminie. Jeżeli osoba, od której komornik żąda informacji, uchyla się od jej udzielenia, komornik może zastosować grzywnę na podstawie art. 762 k.p.c.

Jeżeli próba doręczenia okaże się bezskuteczna, a zgodnie z poczynionymi ustaleniami adresat zamieszkuje pod wskazanym adresem, w pocztowej skrzynce oddawczej adresata komornik umieszcza zawiadomienie o podjętej próbie doręczenia z informacją o możliwości odbioru pisma w kancelarii komornika oraz stosowne pouczenie. Jeżeli zastano dorosłego domownika adresata, o możliwości odbioru pisma poucza się także tego domownika. W razie bezskutecznego upływu terminu do odbioru pisma, pismo uważa się za doręczone w ostatnim dniu tego terminu, a komornik zwraca pismo powodowi informując go o dokonanych ustaleniach oraz o dacie doręczenia. Natomiast, gdy próba doręczenia okaże się nieskuteczna, a zgodnie z dokonanyimi ustaleniami adresat faktycznie nie zamieszkuje pod wskazanym adresem, korespondencja podlega zwrotowi. To samo dotyczy sytuacji, gdy komornikowi mimo podjęcia wskazanych czynności nie udało się jednak ustalić, czy adresat w istocie zamieszkuje pod wskazanym adresem.

Jak trafnie wskazano w interpelacji, w przypadkach zwrotu przez komornika przekazanej do doręczenia korespondencji – w myśl art. 3b ustawy o komornikach – powód ma możliwość wystąpienia do komornika z wnioskiem o podjęcie czynności zmierzających do ustalenia aktualnego adresu zamieszkania pozwanego, a komornik w celu realizacji wniosku może żądać niezbędnych informacji od organów podatkowych i organów rentowych oraz banków i spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych. Wbrew zapatrywaniom interpelującego, właśnie te instytucje czy podmioty w praktyce najczęściej dysponują aktualnym adresem danej osoby, który nie jest ujawniony w systemie PESEL. W systemie tym bowiem zamieszczone są zasadniczo tylko dane meldunkowe, które były już wcześniej

i są nadal dostępne dla powodów stosownie do art. 47 ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 24 września 2010 r. o ewidencji ludności (Dz. U. z 2019 r. poz. 1397 t.j.).

Jeżeli w terminie dwóch miesięcy powód nie przedstawi stosownego zaświadczenia od komornika albo wiarygodnej informacji o aktualnym adresie pozwanego, sąd zawiesza postępowanie. Zawieszenie postępowania, co należy szczególnie podkreślić, mając na względzie treść interpelacji, będzie możliwe dopiero w braku podstaw do ustanowienia na podstawie art. 143 i 144 k.p.c. kuratora dla strony, której miejsce pobytu nie jest znane.

Powyższe regulacje, wbrew sugestiom zawartym w interpelacji, dają powodowi dużo szersze możliwości, w porównaniu do poprzednich rozwiązań prawnych, do podejmowania działań w celu ustalenia adresu pozwanego, a jednocześnie w szerszym zakresie realizują zasadę sprawiedliwego i skutecznego prawa do obrony dla strony pozwanej.

Kolejną kwestią, której dotyczy interpelacja, są koszty, czy też opłaty należne za dokonanie doręczenia za pośrednictwem komornika, czy też za dokonanie innych czynności w tym zakresie przez komornika.

Zlecenie doręczenia pisma, o którym mowa powyżej, podlega opłacie komorniczej wynoszącej 60 złotych. Wynika to z przepisu art. 41 ust. 1 ustawy z dnia 28 lutego 2018 r. o kosztach komorniczych (Dz. U. z 2019 r. poz. 2363), dalej „u.k.k.”. Zgodnie z jej art. 22 ust. 1 i 2 opłatę powód uiszcza wraz ze złożeniem wniosku o dokonanie doręczenia. Komornik nie może podejmować czynności na podstawie nieopłaconego wniosku (art. 22 ust. 3 u.k.k.). Niezależnie od opłaty komornik może zażądać też od wnioskodawcy zaliczki na poczet wydatków związanych z doręczeniem (np. koszty przejazdu komornika), a także pobiera opłatę stałą od wniosku o podjęcie czynności zmierzających do ustalenia aktualnego adresu zamieszkania adresata, o których była także mowa powyżej. Wynosi ona 40 złotych stosownie do art. 41 ust. 2 u.k.k.

Regulacje dotyczące kosztów sądowych i innych opłat związanych pośrednio czy bezpośrednio z wszczynanym czy toczącym się procesem cywilnym wynikają z przyjęcia przez Państwo określonej polityki w zakresie wymiaru sprawiedliwości. W ramach tej polityki uwzględnia się zarówno funkcje fiskalne kosztów (stanowią one dochód do budżetu państwa), jak też pozafiskalne. Do funkcji pozafiskalnych zalicza się między innymi funkcję motywacyjną, która wyraża się w tym, że strona świadoma obowiązku poniesienia określonych kosztów powstrzymuje się od wnoszenia powództw bezzasadnych, czy jak w tym przypadku, jest motywowana do podjęcia z należytą starannością wszelkich czynności, by samodzielnie ustalić faktyczny, aktualny adres swojego przeciwnika.

Oczywiście z konstytucyjnego prawa do sądu wynika, że dostęp do sądu powinien być tak ukształtowany, aby nie utrudniał jednostkom ochrony ich praw. Nie oznacza to jednak, że niedopuszczalne jest wprowadzanie jakichkolwiek warunków (także fiskalnych), które muszą być spełnione w celu zainicjowania postępowania przed sądem. Bariere w tym zakresie mogą stanowić jedynie nadmierne koszty, za które wskazane kwoty nie mogą być uznane.

Odnosząc się do szczegółowych pytań interpelacji należy wskazać, co następuje.

W zakresie pytania pierwszego Ministerstwo Sprawiedliwości nie posiada danych o skuteczności tzw. doręczeń komorniczych. Podkreślić jednak należy, że przepis dotyczący doręczeń komorniczych określony w art. 139¹ k.p.c. w porządku prawnym obowiązuje zaledwie od kilku miesięcy (od listopada 2019 r.), wobec czego nie jest możliwym dokonanie miarodajnej analizy w zakresie spełnienia postulatu sprawnego wymiaru sprawiedliwości, tym bardziej, że od momentu wprowadzenia rozporządzeniem Ministra Zdrowia z dnia 13 marca 2020 r. (Dz.U. poz. 433 ze zm.) na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej stanu epidemicznego, a następnie stanu epidemii (Dz.U. poz. 491 ze zm.) funkcjonowanie organów wymiaru sprawiedliwości, w tym sądów zostało znacznie ograniczone. W związku z powyższym przeprowadzenie w chwili obecnej, takiej analizy nie dałoby pełnego obrazu jak w rzeczywistości funkcjonuje instytucja tzw. doręczeń komorniczych.

Oдноśnie drugiego pytania wskazać trzeba, że poza przedstawionymi powyżej argumentami dodać należy, że sytuacje kiedy strona ponosić ma opłaty za doręczenie korespondencji powinny należeć do sytuacji wyjątkowych, kiedy sama strona powodowa nie jest w stanie wskazać właściwego adresu strony pozwanej. Zaznaczyć również trzeba, że opłata sądowa wnoszona jest na rzecz Skarbu Państwa (*vide* art. 119 k.p.c.), natomiast opłata za doręczanie korespondencji przez komornika jest kosztem działalności komornika, któremu stosownie do zasady zawartej w art. 5 u.k.k. przysługuje zwrot niezbędnych wydatków poniesionych w toku postępowania albo w trakcie innych czynności wyłącznie w zakresie określonym ustawą. Wobec tego, ustalenie odpłatności za doręczenie korespondencji jest oczywistą konsekwencją tej zasady. Wobec tego, że strona postępowania występując do sądu musi liczyć się z kosztami z tym związanymi nie można uznać, że ustalenie opłaty za doręczenie korespondencji przez komornika jest w rzeczywistości podwójnym obciążeniem obywatela. Tym bardziej, że gdy strona, która poniosła te koszty wygra sprawę, może domagać się ich zwrotu od strony przeciwnej jako kosztów niezbędnych do celowego dochodzenia praw i celowej obrony stosownie do art. 98 k.p.c.

W zakresie pytania trzeciego, w ocenie Ministerstwa Sprawiedliwości obecnie przewidziane w przepisach narzędzia w zakresie ustalenia adresu pozwanego dają gwarancję sprawności postępowania, skutecznego dochodzenia swoich praw w sądzie i dostępu do sądu. Podkreślenia wymaga bowiem, że przepisy te, jak wskazano powyżej, poszerzyły możliwość realnego, szybkiego i nie budzącego wątpliwości ustalenia adresu pozwanego, by można było skutecznie poinformować go o toczącym się procesie. To zaś ma fundamentalne znaczenie dla realizacji nie tylko zasady skutecznego prawa do obrony, ale także – co wymaga szczególnego podkreślenia z punktu widzenia sytuacji powoda – dla zasady pewności prawa i skuteczności wydanych orzeczeń.

Odnosząc się do czwartego pytania należy wskazać, że Ministerstwo Sprawiedliwości nie prowadzi prac koncepcyjnych ani legislacyjnych zmierzających do uchylecia przepisu art. 139¹ k.p.c. i wprowadzenia nowych regulacji dotyczących kuratora, o którym mowa w art. 143 i 144 k.p.c. W przedmiotowym zakresie – poza innymi przytoczonymi już argumentami – należy jeszcze raz szczególnie podkreślić, że wskazane w interpelacji czynności czy uprawnienia, w które miałyby zostać wyposażony czy też które miałyby wykonać wskazany kurator, **o wiele szybciej i skuteczniej jest w obecnym stanie prawnym wykonać komornik jako organ władzy publicznej**. Niezasadnym uznać należy założenie, że inne osoby (ustanowieni kuratorzy), nawet wyposażone w odpowiednie kompetencje, mogłyby bez ponoszenia kosztów dokonać czynności mających na celu ustalenie rzeczywistego adresu strony.

W zakresie piątego pytania interpelacji wskazać należy, że w chwili obecnej Ministerstwo Sprawiedliwości nie podejmuje czynności zmierzających do zainicjowania prac legislacyjnych, których celem byłaby zmiana przepisów dotyczących kosztów związanych z doręczeniem za pośrednictwem komornika z uwagi na zbyt krótki okres obowiązywania ww. regulacji prawnej.

Z poważaniem,

/podpisano elektronicznie/